

Jaarverslag 2015

Stichting Belastingmuseum Prof. dr. Van der Poel

Opgericht: 6 oktober 1937 te Rotterdam
KvK nr.: 41126858

Parklaan 14 - 16
3016 BB ROTTERDAM

www.bdmuseum.nl
info@bdmuseum.nl

Voorwoord

Onze objecten en hun verhalen vormden als altijd een vertrouwde basis voor vernieuwende projecten en programma's die de fiscale geschiedenis toegankelijk maken voor een breed publiek, van kids tot kenners. Onderwijsprogramma's, de wandelapp 'Rotterdam Douanestad' en de 'Prinsjesdag'-presentatie waarbij de Miljoenennota 2016 onder toezicht van heel Nederland gepresenteerd werd in het koffertje van Lieftinck en het bezoek van de minister van Financiën aan het museum, om zijn geleende koffertje terug te brengen. Het museum, als schatbewaarder van een nationale collectie, mag zich verheugen in aandacht, betrokkenheid en enthousiasme van een breed publiek.

In 2015 wisten we de band met een aantal belanghebbenden verder te verstevigen. Zo is de samenwerking met de Belastingdienst/Douane inclusief de onderliggende bedrijfsonderdelen constructiever geworden. Interne collega-groepen maakten in toenemende mate gebruik van het museum als gastvrije en inspirerende locatie voor bijeenkomsten. Door middel van de Stichting Vrienden zijn ook met oud-collega's de banden aangehaald en uitgebouwd. Voor diverse projecten heeft het museum in 2015 nauw samengewerkt met het Ministerie van Financiën. Deze directe relatie met onze opdrachtgever werkte stimulerend.

Onze positionering in de academische wereld heeft verder vorm gekregen, met de aanstelling van een nieuwe bijzonder hoogleraar met de leeropdracht 'Maatschappelijke en Historische Context van het Belastingrecht' (Universiteit Leiden). Tal van samenwerkingsprojecten met onder andere de Stichting Lezen & Schrijven, het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam, Rotterdam Festivals, de Nederlandse Museumvereniging en de vele contacten in het erfgoedveld, leverden kennis, contacten, producten en goodwill op.

Het museum had in 2015 geen tentoonstellingen om voorrang te geven aan de collectie herregistratie, een project dat in 2016 zijn afronding moet krijgen. Voor een museum zonder tentoonstellingen betekende dat een uitdaging om het bezoekersaantal niet te laten dalen. Met deelname aan nationale manifestaties waaronder de Nationale Museumweek *Ons echte Goud!* (Kidsweek), het Weekend van de Wetenschap, en de Rotterdamse Museumnacht wisten we onze bezoekersaantallen uit 2014 te handhaven. Ook met pop-up-tentoonstellingen als *Net echt. Van smokkelwaar tot museumschat* en *Je land in een koffer* konden we bezoekers originele museumervaringen bezorgen.

Namens het bestuur van de Stichting Belastingmuseum Prof. dr. Van der Poel dank ik iedereen van harte die een bijdrage heeft geleverd aan de groei en bloei van ons museum.

Hans Leijten
Voorzitter museum
Directeur-Generaal Belastingdienst

Frans Fox
Directeur museum

Inbeslaggenomen ivoren schaakspel. Vitruin museum.

1 Collectie

Algemeen

De collectie van het Belasting & Douane Museum is een gemengde collectie waarvan een deel Rijkscollectie is (37%) en een ander deel eigendom van de Stichting Belastingmuseum Prof. dr. Van der Poel (63%). De Rijkscollectie omvat vooral gebruiksvoorwerpen (uniformen, kantoorartikelen, belastingformulieren, meet- en weeginstrumenten, smokkelvoorwerpen en een controle-auto), het andere deel betreft vooral de kunstcollectie (schilderijen, prenten, tekeningen, fiscale zegels en moderne kunst).

Collectiemanagement

Op het gebied van collectiemanagement is het *Handboek Behoud en Beheer* opgesteld. Hiervoor zijn alle activiteiten met betrekking tot de collectie in kaart gebracht: verwerving, registratie en documentatie, binnenkomende bruikleen, uitgaande bruiklenen, standplaatsen, conservering & restauratie, transport, afstoten, calamiteiten en schoonmaak.

Restauraties

In het verslagjaar werden de volgende objecten gerestaureerd:

Restaurator: Redivivus, Den Haag
Object: schilderij, olieverf
Vervaardiger: anoniem
Titel: De ellendige staat der Nederlanden

Restaurator: Redivivus, Den Haag
Object: Koffer
Vervaardiger: Anoniem
Titel: Derde Dinsdag koffertje van Lieftinck

Collectieherregistratie

Dit tweejarige project (2014-2015) omvat de controle van alle 42.009 objecten en hun registratie: zowel inhoudelijk als tekstueel. Ook worden alle objectregistraties van een afbeelding voorzien.

In 2015 zijn 17.564 records van de collectieregistratie in ADLIB gecontroleerd. Samengevoegd met de 6240 gecontroleerde records in 2014 is het totaal aantal gecontroleerde records vanaf april 2014: 23.804 records. Dat betekent dat tot nu toe 53% van het totaal is gecontroleerd. De voortgang binnen de collectieregistratie heeft er toe geleid dat delen van de collectie per januari 2016 via onze website www.bdmuseum.nl of direct via www.dimcon.nl zijn te raadplegen. Dit geldt ook voor de ambtenarenjaarboekjes en alle jaargangen van ons het museumblad *Impost*. In totaal zijn nu 30.000 objecten gedigitaliseerd.

Collectie 'Nederlands fiscaal zegel'

In de loop van 2015 is gestart met de digitalisering van de collectie 'Nederlands fiscaal zegel',

Informatievragen

Het collectieteam beantwoordde diverse informatievragen en fotoverzoeken per mail en telefonisch voor onder andere het Ministerie van Financiën, de Douane en diverse musea en erfgoedinstellingen evenals wetenschappelijke geïnteresseerden en particulieren ten behoeve van hun onderzoek.

Interviews en media-optredens

De conservatoren werkten mee aan diverse interviews, voor onder meer de Beeldkrant van de Belastingdienst (over Douane-uniformen, samen met de Rotterdamse modeontwerpster Else Hardjopawiro) en RTV Rijnmond (over het inrichten van de tentoonstelling *Ons echte goud!*). Educatie aan het RTV-Rijnmond programma *Moois* over de Prinjesdag-presentatie en les van minister Dijsselbloem).

Stichting Lezen & Schrijven

Medewerking werd verleend aan de uitgave van twee boekjes *Succes!* ter verbetering van taal- en leesvaardigheid van laaggeletterden van de Stichting Lezen & Schrijven.

2 Presentatie

Vaste presentatie

In samenwerking met Studio Louter en Historic Engineering werd in november de Volkswagen Ponton van de Controle Motorrijtuigenbelasting opgesteld. Voorts is de realisatie van een fiscale tijdlijn in het museum voorbereid en zijn er plannen ontwikkeld voor herinrichting van de museumruimte ter vervanging van het thema Rijke mensen.

Actualiteitenkabinetten

Halt! (thema: douane-uniformen) (feb t/m mei)

Reizen met Doerak (thema: nepmerken) (1 juli t/m 10 september)

Prinsjesdag, het koffertje en de Miljoenennota (16 september t/m 4 januari)

(re)Presentaties op locatie

Op initiatief van de Stichting Vrienden van het Belasting & Douane Museum stond de presentatie op locatie in 2015 in het kantoor van Belastingdienst en DUO in Groningen, met als doel om het museum onder de aandacht te brengen bij collega's elders in het land.

Verder werkte het museum mee aan een presentatie over de raakvlakken van politie/douane tijdens het jaarlijkse internationale congres voor hoofden van politie (derde week september, hoofdkantoor Europol in Den Haag), een presentatie over de *Staatsfinanciën tijdens de Wederopbouw* (mei t/m december, Stadhuis, Rotterdam) en een presentatie ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van de FIOD (17 november in Nieuwegein).

Tentoonstellingen

Conform het bestuursbesluit (november 2013) werden in 2014 en 2015 geen tentoonstellingen georganiseerd om zich te kunnen richten op de herregistratie van de collectie en de voorbereiding van tentoonstellingen in 2016.

In het verslagjaar vonden onderzoek en conceptontwikkeling plaats ten behoeve van de tentoonstelling *Opstand! De grootste belastingoproer in de Nederlandse geschiedenis* (1 april 2016 t/m 11 september 2016).

In plaats van tentoonstellingen werden enkele publieksprojecten gerealiseerd waarmee de leegstaande tentoonstellingszaal toch een invulling kreeg:

-*Ons echte goud!* Hierin werd een door de Douane opgedoken smokkelschat uitgelicht, in het kader van de Nationale Museumweek (16 t/m 24 april).

-*Net echt! Van douanevangst naar museumschat* (1 juli t/m 25 oktober). Tentoonstelling over (imitaties van) exclusieve merken, gekoppeld aan het Actualiteitenkabinet en het activiteitenprogramma tijdens de zomervakantie.

-*Je land in een koffer*. Publieksparticipatieproject, resulterend in een groeiende hands-on installatie naar het concept van Harmke Koning (10 december 2015 t/m februari 2016).

VW Ponton (controle motorrijtuigenbelasting), 'ons echte goud' (smokkelobjecten), 'je land in een koffer'.

3 Educatie

Onderwijs

Het bezoek door schoolgroepen is in 2015 licht gegroeid. Belangrijke basis voor het schoolbezoek is de samenwerking met KCR (Stichting Kennis en Cultuur Rotterdam).

Het bestaande onderwijsaanbod is voortdurend in ontwikkeling. Nieuw uitgangspunt daarbij wordt de doorlopende leerlijn. Dit houdt in dat elke groep van het primair onderwijs (groep 1 t/m 8) bij ons museum terecht kan voor een lesprogramma.

Het in 2014 ontwikkelde multimediale programma *GeSNAPT!* bleek een groot succes en genereerde vanaf maart hiervoor veel bezoek door basisschoolleerlingen (bovenbouw).

Primair onderwijs

-Help, de schatkist is leeg (een lesprogramma voor de basisschool) werd in dit verslagjaar ontwikkeld. In 2016 moet deze les beschikbaar zijn.

-De avonturen van Doerak, een spannend rollenspel door het museum (groep 4 t/m 6), kreeg nieuwe karakters.

Voortgezet onderwijs

De les 'Veilige Haven' werd deels aangepast met meer interactie naast de hondendemonstratie. Tevens werd gewerkt aan de ontwikkeling van een les die aansluit bij de tentoonstelling *Opstand!*

Een zakelijker aanpak

Vanaf september is een zakelijker koers gekozen met betrekking tot het aanbod van schoolprogramma's. De beleidskeuze om deze gratis aan de scholen beschikbaar te stellen, is losgelaten. Scholen betalen voor begeleide museumlessen (incl. museumdocent en workshop). Het team Educatie wordt bijgestaan door 10 museumdocenten met lesbevoegdheid.

Actualiteitenkabinetten

In de zomer werd met het thema in het Actualiteitenkabinet *Reizen met Doerak* de basis gelegd voor het vakantieprogramma *Paradijs aan de Parklaan*. Het thema nepmerken sloot aan op de tentoonstelling *Net echt!*

Ter gelegenheid van de opening van het Actualiteitenkabinet *Prinsjesdag, het koffertje en de Miljoenennota* gaf minister Jeroen Dijsselbloem een Prinsjesdagles aan de IC Weekendschool.

Activiteitenprogramma

Zoals ieder jaar werd een activiteitenprogramma ontwikkeld voor kinderen tijdens de schoolvakanties, waaronder workshops, rondleidingen, speeldagen of een combinatie hiervan. Het zomerprogramma *Paradijs aan de Parklaan* werd gecombineerd met het project *Jeugd Vakantie Paspoort*.

Kinderen in het DouaneDek, workshop waaiersmaken

In het kader van het participatieproject *Je land in een koffer* werden in december diverse inloopworkshops georganiseerd.

Rotterdam Douanestad

In samenwerking met IZI-Travel werd een moderne variant op de bestaande fiets-Commiezenroute ontwikkeld. De app met wandeltour voert langs bijzondere plekken in de stad Rotterdam die een verbinding leggen met het fiscale verleden.

Kids on tour

Een spin off van *Rotterdam Douanestad* was het hands-on project waarmee leerlingen van basisscholen zelf een museumtour konden maken. In september startte een pilot *Kids on tour*. De pilot werd uitgevoerd in samenwerking met basisschool De Wereld.

4 Communicatie

Impost

Het museummagazine *Impost* verscheen in 2015 tweemaal (mei en november). Ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan van de FIOD is het novembernummer een themanummer geworden. Hiervan werd een extra oplage gedrukt voor alle FIOD-medewerkers.

ThemaTijdschrift

In samenwerking met de uitgever, Stichting ThemaTijdschriften, is het ThemaTijdschrift *Blauw* qua concept en planning uitgewerkt. In deze 'glossy' worden fiscale geschiedenis en actualiteit op een populair-wetenschappelijke wijze vertaald naar een breed publiek. *Blauw* zal in april 2016 bij de tentoonstelling *Opstand!* verschijnen.

MuseumPeil

In het vakblad *MuseumPeil* verscheen een artikel over de vaste opstelling (totstandkoming en bevindingen) van het museum.

Online media

Tot dusver maken Facebook, Twitter en LinkedIn deel uit van de communicatiemix.

Lokale en landelijke evenementen

Het museum nam deel aan:

- Rotterdamse Museumnacht (6 maart)
- Nationale Museumweek *Ons echte goud!* (16-24 april)
- Wereldhavendagen (alleen de vrijdag voor scholen, 4 september)
- Open Monumentendagen *Kunst en ambacht* (12-13 september)
- Weekend van de Wetenschap (3-4 oktober), i.s.m. Douane

Publieksparticipatieproject 'Je land in een koffer'

Naast publiekswerving om bezoekers tot een museumbezoek te bewegen, werd gewerkt aan projecten om het publiek direct bij de collectie, thema's en activiteiten van het museum te betrekken. Met de Derde Dinsdag koffer als vertrekpunt, resulteerde dit samen met kunstenaar Harmke Koning in de installatie *Je land in een koffer*, waarin publiek en scholieren invulling gaven aan wat zij de belangrijke waarden van Nederland vinden.

Prinsjesdag

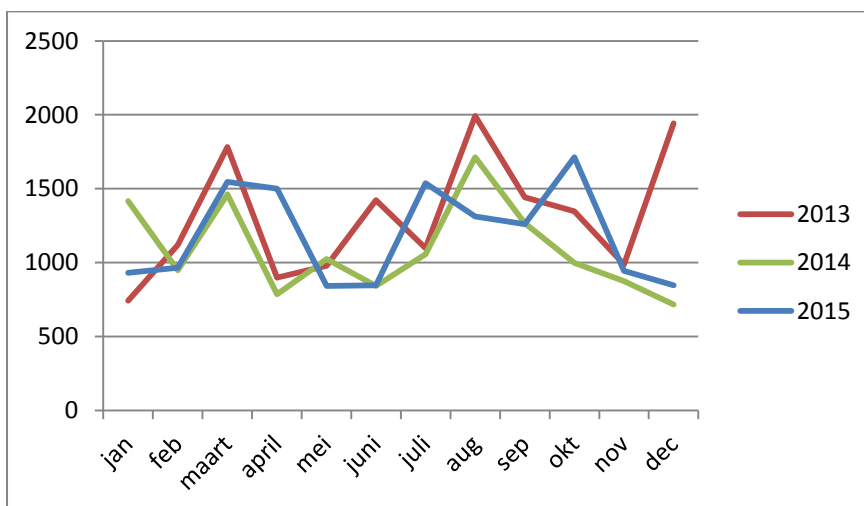
Speciale aandacht was gericht op de aanloop naar Prinsjesdag. In nauwe samenwerking met de directie Communicatie van het Ministerie van Financiën werd gewerkt aan promotie en genereren van media-aandacht rond het door het museum in bruikleen gegeven koffertje van Lieftinck, het Actualiteitenkabinet Prinsjesdag, het koffertje en de Miljoenennota en de opening daarvan door minister Dijsselbloem (16, 19 september).

Minister Jeroen Dijsselbloem met het koffertje van Liefstink tijdens de presentatie van de Miljoenennota in de Tweede Kamer, met het koffertje van Liefstink in het museum

Bezoekcijfers

In 2015 trok het museum in totaal 14.247 bezoekers. Dat is een stijging van ruim 8% t.o.v. 2014. Dat is conform de doelstelling. Naar verwachting zal met een intensivering in school- en publieksprogrammering het bezoek verder aantrekken.

Deelname aan evenementen zorgt voor extra publiek

De pieken in bezoekersaantallen lagen bij evenementen en schoolvakanties: in maart (*Museumnacht* 8 maart: 320), april (*Nationale Museumweek Ons Echte Goud* 16-24 april: 306), juli-aug (zomervakantie en expo *Net echt! 1537-1301*) en oktober (*Weekend van de Wetenschap* 3-4 okt: 435).

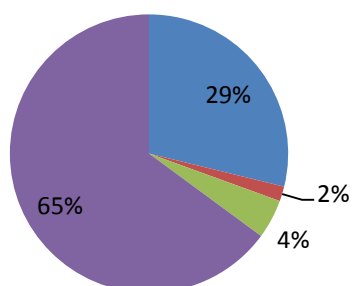
Het museum deed dit jaar niet mee aan de Wereldhavendagen op 5-6 september, wel aan de bijbehorende scholendag. Open Monumentendagen op 12-13 september, met rondleidingen rond het thema Kunst en ambacht trok met bescheiden inspanning en budget bijna 200 extra bezoekers.

Verdeling van bezoek door kinderen en (jong) volwassenen

Uitgaande van het individueel bezoek tonen de cijfers net als vorig jaar een beeld met twee derde deel volwassenenbezoek en een derde deel bezoek door jeugd t/m 18 jaar, grotendeels in de leeftijdscategorie t/m 12 jaar. Jongvolwassenen (studenten/cjp/cultuurpas) maken voor 6% deel uit van het publiek.

verdeling jeugd/volwassenen

■ kinderen t/m 12 jaar ■ jongeren 13 t/m 18 jaar
■ CJP/student ■ volwassenen

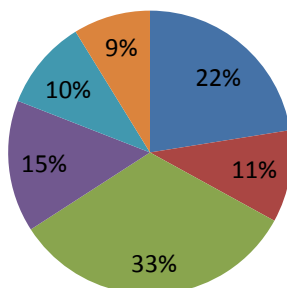

Bezoek door scholen

Jongeren tussen 12-18 jaar komen niet naar het museum, tenzij in schoolverband. Het totale schoolbezoek is iets gestegen. Tot dusver bezochten 104 schoolgroepen het museum, in totaal 2731 personen waarvan 240 begeleiders vanuit de scholen. Dat is 19,1 % van het totaalbezoek.

schoolbezoek

■ BO ■ BSO ■ MBO ■ VMBO ■ HAVO/VWO/GYM ■ begeleiders

Ander groepsbezoek

In de periode januari t/m oktober bezochten 105 groepen het museum, waarvan 72 afkomstig uit de Belastingdienst. Totaal aantal groepsbezoekers bedroeg 2203, waarvan 1513 collega's. Het gebruik van het museum als vergaderlocatie is gestegen. Dit komt vooral door functionele beschikbaarstelling van de De Kuyper Salon voor groepen van Belastingdienst en Douane. Meer dan twee derde van de 'verhuurcapaciteit' van de Salon is t.b.v. interne klanten voor meetings, zoals vergaderingen, cursussen en representatieve ontvangsten.

Verdeling naar toegangsprijs

Bijna de helft van de bezoekers, 49%, maakt gebruik van Museumkaart of Rotterdampas, 12% van de bezoekers betaalt de volledige toegangsprijs en 39 % heeft gratis toegang.

Dit wijkt af van wat Museumvereniging / Museumkaart landelijk signaleert: een ongeveer gelijke verdeling van 1/3 deel gratis bezoek, 1/3 deel betalend bezoek en 1/3 deel bezoek van pas en kaarthouders.

5 Bedrijfsvoering

Bestuur

Het dagelijks bestuur bestaande uit de directeur Douane Landelijk Kantoor en de secretaris/penningmeester vergaderde 11 keer samen met de directeur van het museum. Het algemeen bestuur onder leiding van de voorzitter vergaderde tweemaal per jaar. Een afvaardiging van het dagelijks bestuur vergaderde samen met de directeur van het museum enkele malen met een afvaardiging van het bestuur van de Stichting Vrienden van het Belasting & Douane Museum.

In het verslagjaar wijzigde de samenstelling van het bestuur van het museum:

- Voorzitter de heer P.W.A. Veld werd op 1 november opgevolgd door de heer J.A.J. Leijtens, dit in verband met de wisseling van de wacht binnen het directoraat-generaal Belastingen. De directeur-generaal Belastingen is q.q. voorzitter van de museumstichting.
- De heer B.E.C. de Baedts werd benoemd tot directeur Bedrijfsvoering Douane en opgevolgd door de heer H.J. van der Brugge, directeur Douane Landelijk Kantoor en als zodanig organisatorisch medeverantwoordelijk voor het museum.
- Wegens het statutair aftreden van de heer A.J. Groenendijk als voorzitter van de Stichting Vrienden, werd zijn zetel ingenomen door de nieuwe voorzitter van de Stichting Vrienden de heer M.A. Schillemans.

Het vaste museumteam

Wijzigingen in het museumteam - door vertrek van medewerkers - leidden tot de aanstelling van een nieuwe educator. De werving van een junior educator en een medewerker boekingen & reserveringen zijn nog niet afgerond. De werving van een opvolger in deze functies werd in 2015 niet afgerond.

Diverse medewerkers

Van de bestaande groep museumdocenten namen we afscheid. Voor hen kwam een nieuwe groep ter versterking. Ten behoeve van het project herregistratie stelde de Belastingdienst weer drie collega's beschikbaar. Het Bureau San Doute verzorgde op verzoek de rondleidingen door het museum.

Museumdocenten in het museum

Stagiaire

Het team Communicatie werd vanaf maart versterkt door een stagiaire die zich richtte op kwalitatief publieksonderzoek en grafische ontwerpen voor de tentoonstelling *Net echt! Van douanevangst tot smokkelschat*.

Ten behoeve van de voorbereidingen voor de tentoonstelling *Opstand!*, die in 2016 zal plaatsvinden, werd een stagiaire vanuit de Universiteit Leiden aangesteld.

Vrijwilligers

Het museum werkt naast het team van vaste medewerkers ook dit jaar met vrijwilligers. Zij zetten hun expertise in ten behoeve van het registreren, fotograferen en digitaliseren van de collectie. Het volgen van cursussen versterkt de kennis van deze groep. Een van de vrijwilligers werkt voor het museummagazine *Impost*.

CFD (Centrum voor Facilitaire Dienstverlening)

Het CFD-team heeft alle facilitaire diensten voor het museum verzorgd: van ontvangst bezoekers, gastheerschap en publieksbegeleiding tot gebouwbeheer, beveiliging, receptie-, winkel- en cafédiensten en ticketverkoop toe. Zij worden bijgestaan door een coördinator van CFD.

Bijzonder hoogleraar

De bijzondere leerstoel hangt samen met de reeds decennialange samenwerking tussen de Stichting Belastingmuseum Prof. dr. Van der Poel en de Universiteit Leiden. Reeds eerder, tot 1995 werd de leerstoel bekleed door Prof. Dr. Ferdinand Grapperhaus (1927- 2010) en door Prof. Mr. Onno Ydema van 1995 - 2013. Op 1 juni werd de heer dr. ir. Rex Arendsen benoemd tot bijzonder hoogleraar en wel voor 0.2 fte voor vijf jaar.

Tekst: Frans Fox
Foto's: Monique Nootboom/Belasting & Douane Museum
Redactie: Monique Nootboom
Uitgave: Belasting & Douane Museum mei 2016